

**NATURA 2000
PREDLOG POSEBNEGA
ZAŠČITENEGA OBMOČJA**

STROKOVNE PODLAGE

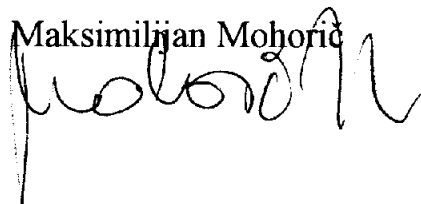
TRNOVSKI GOZD

**LJUBLJANA, OKTOBER
2003**

ZAHVALA

Vsem, ki so s svojim požrtvovalnim delom doprinesli k izvedbi tega projekta se prisrčno zahvaljujem. Prepričan sem, da smo zagotovili kakovostne strokovne podlage, ki bodo omogočile vključitev Trnovske planote v evropsko ekološko omrežje NATURA 2000. Predvsem se zahvaljujem mag. Vesni Kolar-Planinšič, koordinatorki NATURE 2000, ki je zaznala potrebo po ustanovitvi območja NATURA 2000 na Trnovski planoti ter od vsega začetka z njej lastno zagnanostjo in entuziazmom podpirala predlog in nato delo na projektu. Zahvaljujem se direktorju ZGS Andreju Kermavnarju za podporo. Brez sodelovanja Zavoda za gozdove Slovenije izvedba ne bi bila mogoča. Prav tako se zahvaljujem ing. Vitomirju Mikuletiču za njegov nepogrešljiv prispevek, saj je z bogatimi izkušnjami in znanjem pomembno prispeval k realizaciji projekta. Zahvala gre tudi mag. Miranu Času, g. Tomažu Miheliču, DOPPS, ter g. Andreju Bibiču, za strokovno podporo in usmerjanje projekta. Prav tako zahvala za opravljeno delo delavcem ZGS OE Tolmin Marku Janežu, Edu Kozorogu, Leban Florjanu, Heleni Zorn, Darku Likarju in Darju Grudnu. Delo je bilo opravljeno prostovoljno, poleg rednih službenih zadolžitev, zato še toliko bolj topla zahvala. Upam, da bo to področje uvrščeno v evropsko ekološko omrežje NATURA 2000 in da bo pripomoglo k ohranitvi gozdnega jereba in divjega petelina ter drugih vrst še dolgo potem, ko se bomo vsi, ki smo si prizadevali za njihovo ohranitev, spet vrnili k materi naravi.

Maksimilijan Mohorič

NATURA 2000

TRNOVSKA PLANOTA

V okviru projekta NATURA 2000 je DOPPS pripravil predlog pomembnih območij za ptice, ki na področju trnovske planote zajema samo krajinski park Južni obronki Trnovskega gozda, ne pa tudi z gozdom poraščene planote, kjer so pomembni habitati divjega petelina (*Tetrao urogallus*), v nadaljevanju petelin, gozdnega jereba (*Bonasa bonasia*), v nadaljevanju jereb,kozače (*Strix uralensis*), koconogega čuka (*Aegolius funereus*), triprstega detela (*Picoides tridactylus*) in drugih. Tam je tudi življenjski prostor medveda, volka in risa.

Trnovska planota (mišljeno je širše območje trnovskih, predmejskih in idrijskih gozdov) je tudi pomembno selitveno območje. Iz tega vidika so posebno pomembne prečne suhe doline po katerih so v davni zgodovini odtekale vode s področja Alp proti Jadranskemu morju. Najbolj izrazita je Čepovanska dolina, ki na severozahodu omejuje Trnovsko planoto, poleg nje pa sta v območju še dva suha dola. Prvi poteka v smeri od zahodnega roba Smrekove drage preko Ledenice, Male in Velike Lazne ter Krnice. Drugi pa od Magazina v Tisovcu preko Preske ter Jakša pa do Majerije na Kovku in od tu naprej do roba planote. Ti doli predstavljajo selitvene prehode, ki so pomembni za ptice selivke.

Da bi odpravili to pomanjkljivost, je bil v koordinaciji projekta NATURA 2000 sprejet predlog, da se pripravijo strokovne podlage tudi za to področje in da se preveri utemeljenost predloga v projektni fazi B z časovnim mejnikom 30. 10. 2003. Kvalifikacijska vrsta za katero bi se območje opredelilo je gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), za katerega prej ni bilo opredeljenega območja. Ker je območje po opozorilu Gozdarskega inštituta na redni seji strokovnega odbora za NATURO pomembno kot vmesni habitat za divjega petelina na prehodu iz Alp v submediteran, se dodajajo tudi podatki za to vrsto.

Opredelitev območja:

Območje obravnave je na jugu, severu in severozahodu geografsko omejeno z strmim robom visokega krasa, na jugovzhodu pa z suhim dolom ki poteka v črti Zadlog-Magazin-Majerija. Sicer pa meja v glavnem poteka po mejah gozdno gospodarskih enot Trnovo, Predmeja Otlica del in Idrija II del.

Gozdnogospodarske enote Trnovo, Predmeja in Idrija II so v celoti v državni lasti. GGE Otlica pa zajema privatne gozdove.

Površina po GG enotah		
Otlica del	1.047,00 ha	privatno
Trnovo	4.088,89 ha	državno
Predmeja	4.769,25 ha	državno
Idrija II	2.688,89 ha	državno
Skupaj	12.588,00 ha	državno in privatno

Opredeelitev meje na terenu: Na severu poteka po cesti Idrijska Bela-Krekovše-Mrzla Rupa, od tu naprej po meji državnih gozdov preko Malih govcov do Smrekove drage in po meji GG Predmeja na Zeleni rob, nato po meji GGE Trnovo preko Poldanovca in Stanovega roba do Stadorja. Od tu naprej po meji GGE Trnovo do Kopitnika, kjer se začne GGE Predmeja. Meja nato poteka od Kopitnika po meji GGE mimo naselja Predmeja nato po mejah oddelkov GGE Otlica mimo Korenine, Podkapljic, Sibirije do Jakuša. Od tam naprej po cesti proti Preski do meje z Idrija II, nato po meji GGE Idrija II do Idrijske Bele.

Opis stanja območja z vidika habitatov gozdnega jereba in velikega petelina:

Relief:

Področje predstavlja visoka kraška planota, ki zajema na severni strani tudi strma dolomitna pobočja desnega brega potoka Belca. Nad planoto se dviga veriga kopastih hribov v smeri JV- SZ od Črnega roba do Golakov in nato naprej čez Smrekov vrh do Velikega Bukovca, kjer zavije pod pravim kotom proti jugozahodu preko Ojstrovica, Mrzovca do Kopitnika. Od tu proti zahodu so po planoti raztreseni še drugi vrhovi. Poleg že omejenih dveh suhih dolov, so z habitatskega vidika pomembne tudi morfološke oblike nastale v zadnji ledeni dobi. Meja stalne poledenitve se je gibala med plastnicama 1250 do 1300 metrov nadmorske višine¹. V tem obdobju so nastale ledeniške kraške oblike kot so konte, ledeniške vrtače in drage ter lazne, ki imajo bolj izravnano dno. Ostali del planote je zajemal obledeniški kras. Tu so razviti kraški pojavi kot so vrtače, razjede, žlebiči, škraplje, kraška brezna (okrog 60 znanih) ter uvale. Na južnem, zahodnem in

¹ Janež, Čar, Habič, Vodno bogastvo visokega krasa, Idrija 1997

severovzhodnem predelu so ohranjene robne police, kot ostanki nekdanjih izravnav.

Geologija:

Geološko podlago predstavljajo predvsem apnenci raznih starosti, na severnem robu od Zadloga preko Tisovške ravni Orlevca, Črne drage in preko Škrbine mimo Zelenega roba pa vse do Čepovana poteka pas dolomita, ki se pojavlja tudi v zatrepni dolini pod Predmejo. To področje ima zapleteno tektonsko zgradbo, ki jo karakterizirajo obsežni in zapleteni narivi, ki so bili v zadnji alpski tektonski fazi podvrženi večjemu številu navpičnih prelomov.

Vodne in klimatske razmere:

Na dokaj nepropustnih dolomitih severozahodnega predela na levem bregu Belce se pojavljajo površinske tekoče vode, ki jih na zakraselih apnenih površinah osrednjega dela trnovskega gozda ni, pač pa je tu izoblikovana zanimiv sistem odtekanja površinskih voda v kraško podzemlje in pojavljanja niza izvirov na stikih z nepropustnimi kameninami (Hubelj, Lijak, Mrzlek). Na tem področju, ki predstavlja prvo oviro med Jadranskim morjem in Alpami pade velika količina padavin, ki so tudi osnova za dobro uspevanje gozdov tega področja. Ob hitrem dviganju se vlažen zrak ohladi. Posledica je velika količina padavin, osrednji del ima celo nad 3000 mm padavin letno. Srednja letna temperatura znaša v osrednjem delu med 7 in 9 °C, srednja januarska temperatura znaša -2°C, srednja junijska pa okrog 16°C. Zgornja gozdna meja se pojavlja nekaj nad 1400 m nadmorske višine, kar je posledica kratke vegetacijske periode zaradi močnih vetrov in velikega števila meglenih dni. Sneg pade razmeroma zgodaj, največkrat v novembru in obleži preko zime vse do maja, v vrtačah in dragah pa celo do junija. V ledenicah led ostane pogosto tekom celega leta. Kot naraven pojav je močno izraženo ivje, ki se kristalizira iz vlažnega zraka, pomemben dejavnik pa je tudi žled, ki se je pogosto pojavljal na tem, območju. Od vetrov je tu prisotna burja, ki posebno močno piha pozimi in jeseni ter južni vetrovi. Poleti se večkrat razvijejo lokalni cikloni, ki večkrat katastrofalno prizadenejo te gozdove in imajo škodljiv vpliv tudi na gozdno favno.

Gozdovi: Zaradi svoje lege na stiku treh pomembnih fitogeografskih območij (predalpsko, primorsko in dinarsko) spada Trnovska planota med

zelo pomembna botanična območja Evrope. Planota je porasla z strnjanim gozdom bukve in jelke, ki je v različnih razvojnih fazah. Lokalno so rastiščno pogojeni čisti sestoji iglavcev tj. smreke in rušja. Mestoma se pojavlja bor.

Prevladujejo naslednje gozdne združbe:

- Jelova bukovja(*Abieti Fagetum*)
- Jelovja in smrekovja(*Dryopterido Abietetum*)
- Visokogorska bukovja(*Adenostylo Fagetum*)
- Gorska bukovja(*Enneaphyllo Fagetum*)

Razvrstitev gozdov z obzirom na drevesno sestavo je sledeča

- Bukovi gozdovi
- Gozdovi bukve in jelke
- Gozdovi bukve in smreke
- Drugi gozdovi iglavcev in listavcev

Področje je s habitatnega vidika zelo pomembno za ohranitev populacije gozdnega jereba in robne populacije velikega petelina. V kolikor bi z neprimernim upravljanjem izgubili vse osebe divjega petelina, bi izgubili neprecenljiv genetski potencial, in ni verjeti da bi se ta vrsta v prostor lahko še vrnila. Specifična razporeditev iglastih gozdov v dragah in krnicah, ki nudijo tudi kritje pred močnimi vetrovi ter žledom je omogočilo obstoj mnogih vrst. Načrtovanje in izvajanje gospodarjenja z gozdovi v teh predelih bo moralo upoštevati ekološke zahteve ogroženih vrst. Za petelina je potrebno ohranjati primerno velike strnjene površine (ne manj kot 48 ha) starih sestojev, ki se v naravno pomlajujejo in imajo primerno zastopanost iglavcev, predvsem jelke ali bora. Jelka je že močno ogrožena po divjadi. Po K. Eiberleju so za divjega petelina pomembne naslednje razvojne faze gozda:

Faza staranja	Faza razpada	Pomladitvena faza
---------------	--------------	-------------------

Za jereba pa so primerne oblike pomlajenec, mlad gozd (mladja, gošče in letvenjaki), pionirski gozdovi ter mejni predeli med naštetimi razvojnimi fazami in drogovnjaki ter debeljaki. Seveda morajo biti te faze med seboj v

Na osnovi karte razvojnih faz gozdov in površin v zaraščanju smo izdelali karto habitata gozdnega jereba s tem, da smo vanj vključili površine v zaraščanju, pomlajence, mladovja, gošče in del letvenjakov oziroma drogovnjakov, ki mejijo na mladja in gošče. Na ta način bi bilo mogoče izvesti oceno števila parov v območju ter tako pridobiti podatek, ki ga zahteva Direktiva o varstvu prosto živečih ptic. Obenem pa bomo tako dobili strokovno podlago za prilagojeno so-naravno načrtovanje in večnamensko gospodarjenje z gozdom za ohranjanje te redke in ogrožene vrste.

REZULTATI:

1. Rezultati ankete

V anketi smo dobili 93 lokacij opažanja gozdnega jereba v preteklosti. Šest lokacij je bilo izven območja. S pomočjo ostalih smo poskušali opredeliti teritorije gozdnega jereba.

Opažanja po letih:

1980 do vklj. 1990	1991 do vklj. 2000	2001 in naprej
36	33	24
39%	35%	26%

Kjer so se točke opazovanja nahajale znotraj trideset hektarskega področja (vzeli smo podatek za Schwarzwald), navedbe v literaturi so sicer precej različni. V Bialoveškem gozdu, ki se smatra kot posebej kvaliteten habitat, število teritorijev niha v razponu od 5,7 do 16,4 na 100 ha, kar znese od 6,9 do 17,5 ha na teritorij. Swenson in Zieler navajata minimalno velikost teritorija med 4 in 5 ha. Petintrideset točk določa 22 teritorijev. Ostalih 52 točk je razporejeno v večji mreži ter jih lahko vključimo kot samostojne teritorije. Na ta način je lokacije opredelil tudi ing. Mikuletič. Skupaj imamo torej 74 teritorijev kar znaša enako število gnezdečih parov. Pri tem moramo poudariti da je zbiranje podatkov za GGE Otlica del še v teku in da se bo število še povečalo. Tako so ugotovljeni teritoriji z dokajšnjo rezervo.

Po izsledkih te ankete jereb najbolj gosto naseljuje blago valovite izravnanne dele planote z dolomitno podlago na severovzhodnem robu planote. Zasedeni pa so tudi teritoriji na strmih dolomitnih pobočjih, kateri značilnost je tudi ta, da se tam pojavljajo površinski vodotoki (studenci in potočki). Prav tako ga najdemo v dragah in krnicah, manj pogost pa je na

kopastih vrhovih in pobočjih za apneno podlago. Bolj natančne podatke bomo dobili s trajnim monitoringom za to vrsto.

2. Ugotavljanje števila teritorialnih samčkov z klicanjem:

Štetje samčkov z oponašanjem njihovega oglašanja je bilo opravljeno v omejenem obsegu. Klicanje je zahtevna naloga. Potrebna je precej znanja, opreme, predvsem pa časa. Prav zaradi pomanjkanja časa ni bilo mogoče izkoristiti za klicanje ugodnih dni, zato bo potrebno to obliko štetja jereba nadaljevati.

V septembru in prvi polovici oktobra je bilo opravljenih sledeče število klicanj:

Ime in priimek	Število klicanj	Od tega uspešnih
Maksimilijan Mohorič	18	4
Darko Likar	25	0
Darjo Gruden	4	0

Težave ki so se pri tem načinu ugotavljanja prisotnosti jereba pojavile so:

- Pomanjkanje znanja in izkušenj pri klicanju.
- Nepoznavanje najugodnejših lokacij znotraj teritorijev, na katerih bi bili doseženi optimalni rezultati.
- Pomanjkanje časa za izbiro primernih mirnih dni brez vetra,
- Klicanje bo potrebno vključiti kot trajno sestavino monitoringa biotske pestrosti in vrste skozi daljše časovno obdobje.
- V krajših časovnih presekih ne daje zanesljivih rezultatov.

Pozitivno dejstvo je, da gozdarji, ki so bili vključeni v raziskavo prepoznajo oglašanje jereba v naravnem okolju in so nam že posredovali dve informaciji o tem načinu ugotovitve prisotnosti. Vsekakor je to dober začetek, nismo pa uspeli pridobiti zadostnega števila informacij, da bi lahko ocenili gostoto populacije jereba za predlagano področje NATURE.

3. Ocena števila osebkov populacije divjega petelina:

Na osnovi spremljanja stanja divjega petelina v preteklih letih(POPIS RASTIŠČ 1997-2000(ki so ga opravili ZGS, LZS in GIS) je izdelana karta aktivnih rastišč na Trnovski planoti. Po obstoječih podatkih(Čas 2000) je na tem območju 9 aktivnih rastišč divjega petelina, sedem neaktivni rastišč, kjer je petelin še prisoten, a niso bile opažene značilne spomladanske aktivnosti, ter 23 ugasli rastišč. Ob dejstvu, da je petelin poligamna vrsta, predpostavljamo da se na aktivnem rastišču v času rasti nahaja najmanj 4 osebkov te vrste, je spomladanska številčnost okro 40 osebkov(po podatkih popisov rastišč v Sloveniji, Čas 2003, gradivo) Ta populacija je oddaljena več kot 10 km od najbližje sosednje in je po mnenju strokovnjakov zelo ogrožena. Obenem pa predstavlja populacija divjega petelina v Trnovskem gozdu kljub veliki stopnji ogroženosti še stabilno jedro rastišč na skrajnem jugozahodnem robu areala, ki je pomembno za ohranitev vrste v širšem prostoru zahodne Slovenije.

ZAKLJUČKI:

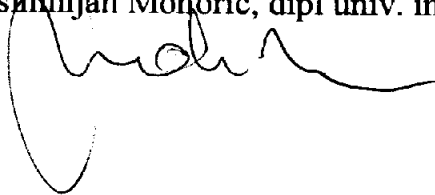
Na osnovi ankete in ugotovitve primerne habitata za to področje smo ocenili število teritorijev gozdnega jereba na okrog 74. Zaradi nihanj v populaciji, ki so posledica različnih vplivov, ocenjujemo da število parov niha od 60 do 110. Verjetno je, da jih je celo nekaj več, saj za določene površine nismo uspeli pridobiti informacij, ni pa razloga, da tam z obzirom na naravne danosti jereb ne bi bil prisoten. Za teritorij jereba je bila upoštevana površina 30 ha, kljub temu, da je po navedbah Swensona in Zielerja najmanjša velikost teritorija jereba okrog 5 ha. Po podatkih iz brošure Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji 2 je za področje Vzhodni del Kamniško-Savinjskih Alp ocenjeno število gnezdečih parov gozdnega jereba med 50 in 100 pari, na področju Triglavski narodni park pa je ocena od 100 do 300 gnezdečih parov. Populacija jereba na tem področju je dovolj velika za trajen obstoj, presega 50 parov, kar je po navedbah v literaturi (ASCH, MULLER, 1989) minimalna velikost populacije jereba za trajnosten obstoj. Po objavljenih podatkih Mihelič³ se v Trnovskem gozdu zadržuje tudi od 30 do 40 parov kozače *Strix uralensis*, kar predstavlja 7,8% slovenske populacije. Tako lahko na osnovi teh

³Mihelič, T., Vrezec, A., Perušek, M., Svetličič, J., 2000, Kozača *Strix uralensis* v Sloveniji, *Acrocephalus* 21(98-99): 9-22

podatkov uvrstimo področje Trnovske planote kot drugo največje v Sloveniji. S tem je kriterij C6 izpolnjen in se področje upravičeno uvrsti v NATURO 2000.

Gozdni jereb <i>Bonasa bonasia</i>	60-110	C6	2003	A
Divji petelin <i>Tetrao urogallus</i>	35-45	C6	2003	B
Kozača <i>Strix uralensis</i>	30-40	C6	2003	B
Koconogi čuk <i>Aegolis funereus</i>				B
Triprsti detel <i>Picoides tridactylus</i>				B

Maksimilijan Mohorič, dipl. univ. ing.

Viri/References

- Adamič M. 1986, Ekologija divjega petelina v Sloveniji. Opisi in situacija inventariziranih rastišč. Ljubljana IGLG 443 s.
- Adamič M. 1987, Ekologija divjega petelina (*Tetrao urogallus L.*) v Sloveniji. Strokovna in znanstvena dela 93, 93 s.
- Mikuletič V. Gozdne kure, biologija in gospodarjenje, Ljubljana, LZS, 195 s.
- Čas M. Divji petelin v Sloveniji_ Indikator devastacije, rabe razvoja in biodiverzite ter gorskih gozdnih ekosistemov, Gozd V, letn. 59 št10, s.411-428
- Čas M./ Adamič M. 1998, Vpliv spreminjanja gozda na razporeditev rastišč divjega petelina (*Tetrao urogallus L.*) v vzhodnih Alpah, Ljubljana Zb. Gozd in les. Št 57, 5-57.
- Asch T. Gerrit M. 1989, haselwild in Baden Wurttemberg, Scutzgemeinschaft Deutsche Wald Landesverband Baden Wurttemberg.

Trnovski gozd

M = 1 : 65 000

Legenda

Zavarovana območja

Javne gozdne ceste

Gozdne ceste

Planinske poti

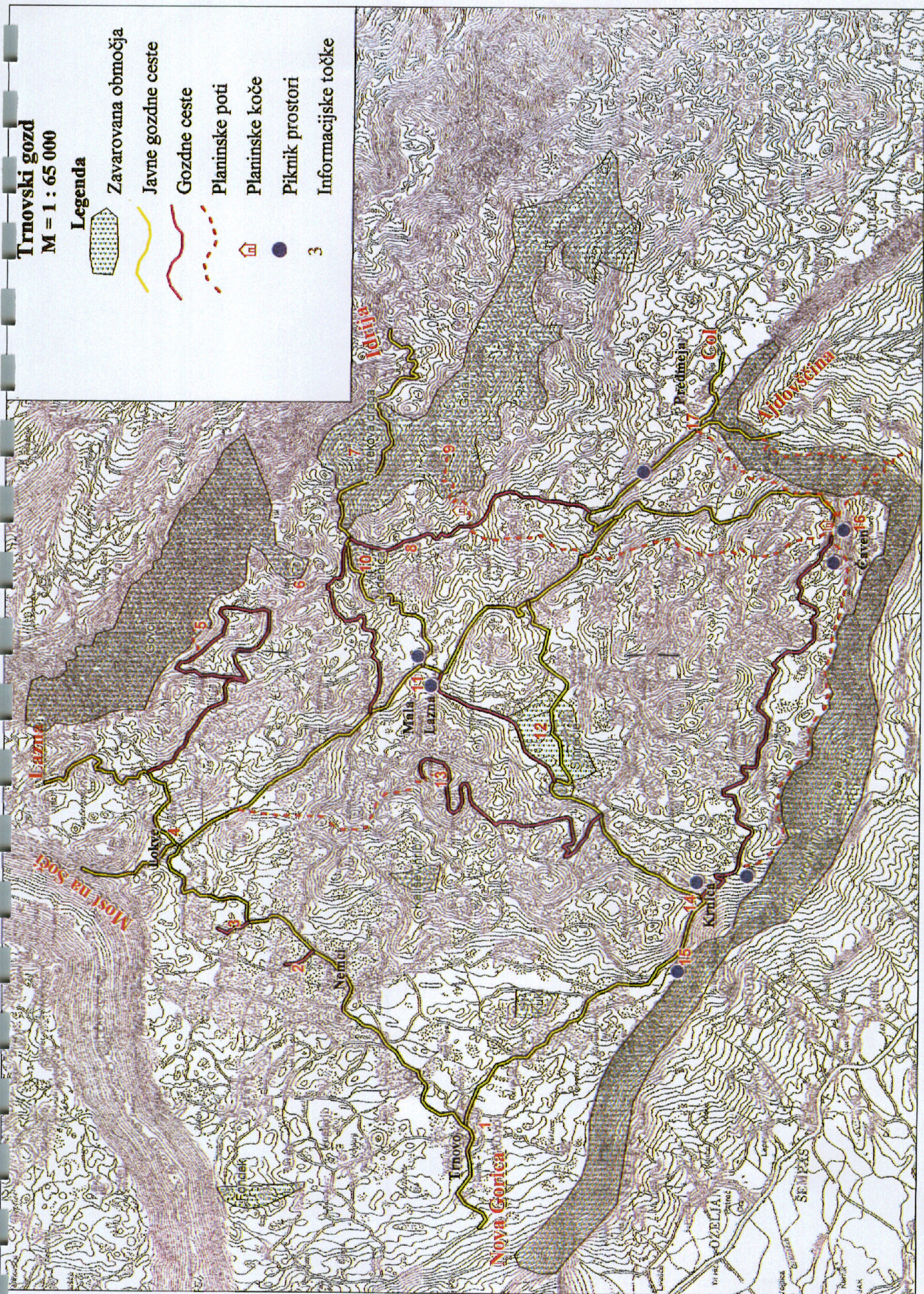
Planinske kočice

Piknik prostori

Informacijske točke

Lieser M., Muller G., Suchant R., Vinnai H., 1993, Dem haselhun helfen.

Božič L., 2003, Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji 2. Predlog posebnih zaščitnih območij (SPA) v Sloveniji. DOPPS, Monografija DOPPS št 2, Ljubljana

Aleksander B. Beshkarev, Jon E. Swenson, Per Angelstam, Henrik Andren and Aleksei B. Blagovidov, 1994, Long-term dynamics of hazel grouse populations in source- and sink-dominated pristine taiga landscapes, OIKOS 71: 375-380.

Jon E. Swenson, 1991, Evaluation of a density index for territorial male Hazel Grouse *Bonasa bonasia* in spring and autumn. *Ornis Fennica* 68:57-65. 1991

Aberg, J., Jansson, G., Swenson, J.E. & Mikusinski, G. 2000, Difficulties in detecting habitat selection by animals in generally suitable areas. *Wildl. Biol.* &:89-99

Riemoser, F., 1997, Fahrten und Spurencalung, *Weidwerk* 4/97

Mihelič, T., Vrezec, A., Perušek, M., Svetličič, J., 2000, Kozača *Strix uralensis* v Sloveniji, *Acrocephalus* 21(98-99):9-22.

ko se je začelo klicanje so bile zagotovljene tudi piščalke, ki jih je prijazno izdelal ing. Mikuletič.

Izdelano je bilo tudi sledeče navodilo za klicanje jereba, ki je bilo predstavljeno popisovalcem.

Navodilo za ugotavljanje prisotnosti gozdnega jereba s klicanjem:

Ker je jereb monogamna in teritorialna vrsta vse leto je na osnovi zgotitev ugotovljenih točk pojavljanja možno opredeliti teritorije, ki jih zasedajo pari. Predpostavljamo da posamezne lokalne zgotitve predstavljajo center teritorija, ki po literaturi obsegajo od 5-30 ha. Mej zaenkrat nismo določali, v kolikor pa bi iz pridobljenih rezultatov lahko sklepali o poteku mej med posameznimi teritoriji v prostoru jih bomo vrisali v karte. Preko tako določenih osrednjih delov teritorijev bi načrtali pot po kateri se bo gibala oseba, ki bo oponašala oglašanje jereba samčka. Klicanje se je izvajalo na točkah, ki so med seboj oddaljene praviloma 300 m zračne črte. Ocenjujemo, da tako ne bi prihajalo do večkratnega oglašanja in popisa istega osebka. Šibka stran tega postopka je ne-odzivanje, ki je lahko posledica raznih dejavnikov.

Po prihodu na točko klicanja, ki naj bo čim manj moteč, naj oseba ki bo klicala miruje od 5 do 10 minut. Čas mirovanja naj vpiše v popisni list, morda bo to koristen podatek za bolj strokovno določitev časa mirovanja po prihodu na lokacijo klicanja v prihodnje. Po pretečenem času mirovanja naj bi sledila serija treh klicev v razmaku 30 sekund. Nato tri minute mirovanja in opazovanja morebitnih odzivov. Jereb se bo lahko oglasil, lahko prileti bliže, odskoči od tal in zafrfota s krili, kar predstavlja označevanje teritorija, ali pa se giblje po tleh bodisi v krogu okrog mesta klicanja ali pa se približa naravnost. V kolikor po treh minutah ni odziva, klicatelj štirikrat ponovi klic v razmaku 20 sekund. Nato še pet minut čaka na odziv. V kolikor tudi po 5 minutah ni odziva sledi premik na naslednjo točko. Skupni čas na lokaciji klicanja je tako 20 -25 minut. Premikanje naj poteka čim tiše peš ali pa s kolesom, avtomobila ne priporočamo. Rezultate klicanja se vnese v popisne liste. Generalno priporočilo glede izbire točke klicanja je, da izberemo dobro slišno izpostavljeno mesto (npr. ravnino ali izboklino terena), ki pa nudi neopaznost (kritje) osebi, ki kliče (npr. vdrtna terena ali gošča). Klicanje lahko izvajata največ dve osebi skupaj, ker je sicer preveč motenj v okolju, kar lahko povzroči ne-odzivanje jereba. Postopek bo potrebno večkrat ponoviti in rezultate primerjati.

primernem razmerju, ter malo površinsko in mozaično razporejene. Zelo pomembna je tudi prisotnost grmovnic in jagodičja, ki so vir zagotavljanja prehrane. V gospodarskem gozdu mora biti v ciljih gospodarjenja določena Mozaična struktura razvojnih faz ki je trajno zastopana, prisotnost iglavcev ter ohranjanje primerne zastopanosti plodonosnih vrst kot so leska, črni bezeg, rdeči bezeg, mokovec, jerebika, vrba, breza, beli gaber, borovnice, malina, robida in razna zelišča.

Površine po razvojnih fazah:

mladovja	1019 ha
pomlajenci	1384 ha
raznodobno	66 ha
drogovnjaki in debeljaki	10119 ha
skupaj	12588 ha

Poseljenost: Naselja se nahajajo na izravnem obrobju planote na zahodnem delu so Lokve, Voglarji in Trnovo na jugu Predmeja, Otlica in Kovk na severovzhodu Idrijska bela in Mrzla rupa. Poleg teh so še manjši zaselki, iz kateri pa se prebivalci vedno bolj umikajo, saj nimajo zagotovljenih primerljivih pogojev za življenje.

Prebivalci se ukvarjajo z gozdarstvom in skromnim kmetijstvom, ali pa so zaposleni v sosednjih krajih.

Prometnice:

Območje je dobro odprto z prometnicami. Najpomembnejši sta cestni povezavi Col-Predmeja-Trnovo in Zadlog-Škrbina- Mala Lazna. Poleg teh je razviti gosto omrežje gozdnih cest katerega dolžina znaša dolžini 227 km. Z vidika ohranjanja narave in ogroženih vrst ceste negativno učinkujejo na populacijo velikega petelina, ker vnašajo v gozd nemir in zmanjšujejo kritje. Smo v primeru, da na njih ni rednega prometa predstavljajo popestritev habitata za gozdnega jereba, ker na obrobju cest uspevajo številne plodonosne vrste, ter zelišča in trajnice ki zagotavljajo vir prehrane. Gozdne ceste naj se uporabljajo samo za transport gozdnih lesnih proizvodov in za interventno gašenje požarov ali druge nujne akcije, sicer naj bodo zaprte, kajti dokazano je da je gozdni jereb vrsta, ki jo stalno vznemirjanje močno moti.

Zavarovana območja:

Na tem področju so krajinski park Gornja Idrijca in Južni obronki Trnovskega gozda, ter naravni rezervat Golaki, pragozd Bukov vrh, ter nekaj varovalnih gozdov. To pa je premalo za trajnostno ohranitev ogroženih vrst. Zato je potrebno opredeliti širše območje, ki bo izpolnjevalo ekološke zahteve obravnavanih vrst in omogočilo trajnosten razvoj njihovih populacij.

Ornitološki pomen:

Področje visoke kraške Trnovske planote je z ornitološkega vidika zelo pomembno za ptičje vrste, ki so vezane na gozdne habitate. Naravna sestava gozdov na tem področju in so-naravno gospodarjenje so omogočili ohranitev divjega petelina, gozdnega jereba, kozače ter drugih vrst ptic. To območje je pomembno za ptice selivke ki ga preletavajo dvakrat letno na poti v tople kraje in ob njihovi vrnitvi. Zelo pomemben ekološki element so tako imenovane drage, ki jih poraščajo pretežno čisti sestoji smreke, obdajajo pa jih mešani gozdovi jelke in bukve. Prav ta zanimiv razpored sestojev nudi zadostno kritje in zaščito ter hrano tekom vsega leta, tako da so se prej omenjene vrste ohranile.

METODE DELA:

Ugotavljanje številčnosti populacije gozdnega jereba:

Za opredeljevanje območja so bili uporabljeni dopolnjeni kriteriji kategorije C, ki so jih razvili strokovnjaki Bird Life International. Na tem področju je možno uporabiti kriterij C6. (Vrste ogrožene na nivoju Evropske unije: Območje je eno izmed petih najpomembnejših v evropski regiji za vrsto(-e) ali podvrsto(-e) ogroženo v Evropski uniji. To ne velja za globalno ogrožene vrste z Dodatka 1, ki izpolnjujejo kriterij C1. Zanje morajo biti opredeljena vsa območja, ki dosegajo mednarodno predpisane minimalne populacijske vrednosti. Oznaka »ogrožene« pri kriteriju C6 se nanaša na vrste z Dodatka I Ptičje direktive. Delitev na evropske regije še ni določena, skoraj zanesljivo pa bo Slovenija predstavljala eno regijo.

Za gozdnega jereba raziskave do sedaj niso bile opravljene. Zato pisnih informacij o habitatu in številu gnezdečih parov ni bilo na razpolago.

Prostorska razprostranjenost habitata je bila pridobljena na osnovi informacijske baze ZGS OE Tolmin. V primeren habitat smo vključili

področje od najnižje točke v Idrijski Beli pa do gornje gozdne meje. V teh predelih so bile zajete naslednje razvojne gozdne faze: mladovja, pomlajenci, raznodobni sestoji ter drogovnjaki in debeljaki v 100 metrskem pasu okrog prej navedenih razvojnih faz. Odrasli sestoji iglavcev so po navedbah tujih avtorjev pomemben habitat za jereba, (DONAUROV 1974)². Na ta način smo dobili površine ki so z ozirom na ugodne razvojne faze gozdov in orografske danosti primeren habitat gozdnega jereba.

Izvedena je bila anketa o opažanjih jereba v zadnjih 20 letih. Pri tem je bil pomemben prispevek ing Vitomirja Mikuletiča, ki proučuje jereba in velikega petelina na tem področju že desetletja.

Ugotavljanje številčnosti in obsega habitata velikega petelina je bilo opravljeno z upoštevanjem rezultatov popisov, ki jih je izvajal ZGS in IGLS v letih 1998 do 2000 in nato obdelal mag. Miran Čas, ter študija dr. Adamiča Ekologija divjega petelina (*Tetrao urogallus* L.) v Sloveniji. Ljubljana 1987.

Število gnezdečih parov je ocenjeno po dveh metodah in sicer:

Zbiraje podatkov o opažanju jereba od leta 1980 naprej (v anketo so bili zajeti v glavnem gozdarji, lovci in drugi). Za anketo je bil izdelan anketni list, ki je v prilogi in omogoča zajemanje bistvenih podatkov o populaciji, vegetaciji, obliki terena in vremenu na lokaciji opažanja oziroma klicanja. Anketa je potekala poleti 2003. Podatki so obdelani in prikazani na osnovni topografski karti v merilu 1:10000. Na ta način smo dobili lokacije, kjer je bil jereb opažen v preteklosti. Ker pa se populacija prilagaja razvoju sestojev in s tem spremembam v habitatu, smo kot kazalnik za preverjanje teritorijev uporabili tudi sedanje stanje razvojnih faz sestojev.

Ugotavljanje števila teritorialnih samčkov s klicanjem:

Jereb je vse leto teritorialna vrsta, samčki se z veliko verjetnostjo odzivajo na oglašanje drugih samčkov, ki se približajo teritoriju ali priletijo v teritorij, (SWENSON 1991). Zato smo izvedli priprave sodelavcev vključenih v projekt na enodnevni delavnici, na kateri je bil predstavljen jereb kot vrsta ter njegove ekološke zahteve. Praktični prikaz klicanja je predstavil ing. V. Mikuletič. Predstavljene so bile osnovne informacije o gozdnem jerebu, ing. Vitomir Mikuletič je izvedel praktični prikaz oglašanja jereba. Vsem sodelavcem je bil posredovan tudi posnetek oglašanja jereba v elektronski obliki. Do roka

² Aleksander B. Beshkarev, Jon E. Swenson, Per Angelstam, Henrik Andren and Aleksei B. Blagovidov, Long-term dynamics of hazel grouse in source and sink-dominated pristine taiga landscapes, Copenhagen 1994.

